

Effectiveness of Conflict Resolution and Peer Mediation Training Program Applied at Middle School Level (A Longitudinal Study)

Derya Gögebakan Yıldız¹

Abstract:

The purpose of this study is to investigate the effectiveness of a conflict resolution and peer mediation (CRPM) training program being applied at a middle school in İzmir. Case study method which is among the qualitative research patterns has been used in this research. "Peer Mediation Form" has been used as data collection tool. 154 conflicts have been discussed in mediation sessions. Document analysis method has been utilized in the analysis of the mediation forms filled by the mediators. The results of this three-year longitudinal study show that, prominent subjects of conflicts are determined as: fighting, in game quarrels, misunderstanding, nicknaming, quarrelling, gossiping, mocking, jealousy, insulting, swearing to each other, arguing during the processes of courses, resentment, offensive gestures, damaging private property, unauthorized use of private property, not keeping secrets, fighting over seating, lying, swearing each other at social networks, giving a stink eye, casting out and putting on airs.

Keywords: Middle School, Conflict, Peer Mediation, Training Program

Suggested Citation

Gögebakan Yıldız, D. (2016). Ortaokul Düzeyinde Uygulanan Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk Eğitim Programının Etkililiği (Boylamsal Bir Çalışma), *E-International Journal of Educational Research*, 7(1), 36-55 DOI: 10.19160/e-ijer.41016

*E-International Journal
of Educational
Research*

*Vol: 7 Issue: 2
Agust 2016
pp. 36-55*

*DOI:
10.19160/e-ijer.41016*

*Received : 21.01.2016
Accepted : 29.07.2016*

Ortaokul Düzeyinde Uygulanan Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk Eğitim Programının Etkililiği (Boylamsal Bir Çalışma)

Derya Gögebakan Yıldız¹

Özet:

Öğrenci merkezli alternatif bir anlayışla geliştirilen ve uygulanan Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk (AÇAA) Eğitim Programı, öğrencilerin gerek okul içinde ve gerekse okul dışında yaşadıkları anlaşmazlıkları barışçıl yöntemlerle çözmelerini hedeflemektedir. Üç yıl süreli boylamsal bir araştırma olarak tasarlanan ve gerçekleştiren Çalışmanın amacı İzmir’de bir ortaokulda uygulanmakta olan AÇAA Eğitim Programının etkililiğini araştırmaktır. 2012-2015 yılları arasında sınıf arkadaşları tarafından sosyometri tekniği ile seçilen 194 öğrenci 30 saatlik AÇAA eğitimine katılmıştır. AÇAA eğitim programı anlaşmazlıkların doğasının anlaşılması, iletişim becerileri, öfke yönetim becerileri ve arabuluculuk becerileri olmak üzere toplam dört bölümden oluşmaktadır. Arabulucu öğrenciler arkadaşları arasındaki anlaşmazlıkları barışçıl bir şekilde müzakere etmeleri için kolaylaştırıcı rol almışlardır. Veri toplama aracı olarak “Arabuluculuk Formu” kullanılmıştır. Arabuluculuk toplantıları sonunda arabulucu öğrenciler tarafından doldurulan formlar içerik analizine tabi tutulmuştur. Yapılan içerik analizi sonucunda toplam 154 anlaşmazlık ve 171 anlaşmazlık türü tespit edilmiştir. Bu anlaşmazlıkların ilişki ve iletişim anlaşmazlıkları (%31), sözel şiddet (%28), fiziksel şiddet (%23), çıkar anlaşmazlıkları (%13), sözel olmayan şiddet (%4) türlerinde gerçekleştiği belirlenmiştir. Toplam 154 arabuluculuk toplantısının 144’ünde (%96.6) anlaşmaya varılırken 10’nunda (%3.2) çözüme ulaşılamamıştır. Cinsiyet açısından ele alındığında, arabuluculuk masasına gelen anlaşmazlıkların %46’sının erkek-erkek anlaşmazlığı olduğu, arabuluculuk toplantılarının %60’ında kız öğrencilerin arabuluculuk yaptığı tespit edilmiştir. Ulaşılan tüm sonuçlar AÇAA eğitim programının ortaokul öğrencilerinin anlaşmazlıklarının çözümünde etkili olabileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Arabuluculuk, Anlaşmazlık, Eğitim programı, Ortaokul

Önerilen Atıf:

Gögebakan Yıldız, D. (2016). Ortaokul Düzeyinde Uygulanan Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk Eğitim Programının Etkililiği (Boylamsal Bir Çalışma), *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 36-55 DOI: 10.19160/e-ijer.41016

*E-Uluslararası Eğitim
Araştırmaları Dergisi*

*Cilt: 7 Sayı: 2
Ağustos 2016
ss.36-55*

*DOI:
10.19160/e-ijer.41016*

*Gönderim : 21.01.2016
Kabul : 29.07.2016*

EXTENDED ABSTRACT

Problem:

Students who have different interests, needs and values from various socioeconomic and cultural backgrounds spend a significant part of their time together at schools. This togetherness sometimes reveals interpersonal conflicts which happen as natural consequences of life. These conflicts may reveal themselves sometimes during the process of courses, at the breaks, in the school corridors, in the garden, at the canteen line and sometimes at the school exit. It is a known fact that schools at which aggressive reactions are used as means of resolving conflicts, the phenomenon of violence is deepened thus the perception of safe school is shaken. Teaching students the methods of resolving conflicts in a peaceful manner has vital importance. The purpose of this study is to investigate the effectiveness of a conflict resolution and peer mediation (CRPM) training program being applied at a middle school in İzmir. Within this context, 194 students chosen by their classmates through sociometer technique between the years 2012-2015 participated in the CRPM training program. CRPM training program consist a total of four parts which understand the nature of interpersonal conflicts, communication skills, anger management skills, peer mediation skills and 17 activities.

Method:

Case study method which is among the qualitative research patterns has been used in this research. "Peer Mediation Form" has been used as data collection tool. 154 conflicts have been discussed in mediation sessions. Document analysis method has been utilized in the analysis of the mediation forms filled by the mediators.

Findings:

The results of this three-year longitudinal study show that, prominent subjects of conflicts are determined as: fighting, in game quarrels, misunderstanding, nicknaming, quarrelling, gossiping, mocking, jealousy, insulting, swearing to each other, arguing during the processes of courses, resentment, offensive gestures, damaging private property, unauthorized use of private property, not keeping secrets, fighting over seating, lying, swearing each other at social networks, giving a stink eye, casting out and putting on airs. When we examine in terms of gender, %46 of the conflicts brought to mediation table are between boys and %60 of the mediators mediating at the sessions are girls. Finally, 144 conflicts (%96.6) were resolved and 10 conflicts (3.2) remained unresolved at a total of 154 mediation sessions.

Conclusions and Recommendations:

All the results that have been achieved show that CRPM training program can be effective in the resolution of conflicts between middle school students. Based on these results, it can be recommended to apply CRPM training program and evaluate its results at various places in Turkey, at various socio-economic status and at different levels of education; to incorporate and integrate the skills included in CRPM training program with teaching programs belonging to academic lessons; to

enrich research related to CRPM applications with different quantitative and qualitative data; and to make meta-analysis studies by gathering the results of CRPM applications performed in Turkey.

GİRİŞ

Anlaşmazlık iki veya daha çok tarafın düşünce ve amaçları arasında ayrılık, uyumsuzluk, ihtilaf, ikilik, maraza, sürtüşme (Türk Dil Kurumu, 2016) olarak tanımlanmaktadır. Deutsch'e, (1973) göre ise anlaşmazlık, uyumun olmadığı, birbirine zıt durumlarda, bir etkinliğin bir diğer etkinliği engellemesi ya da etkilemesi sonucunda ortaya çıkan olaylardır (akt. Johnson ve Johnson, 1995). Kavram olarak ele alındığında ise anlaşmazlık, görüş ayrılığı, tutarsızlık, çelişme, farklı fikirde olma, tartışma, birbirine uymama sözcükleriyle benzer anlamlarda kullanılmaktadır (Lesseho, 2001 akt. Korkut, 2004). Alan yazında yer alan farklı birçok tanıma karşın vurgulanan ortak nokta, anlaşmazlıkların, yaşamın doğal ve kaçınılmaz bir parçası olduğu gerçeğidir (Cohen, 1995; Deutsch ve Brickman, 1994; Johnson ve Johnson, 1995; Türnüklü, 2006). Türnüklü'ye (2006) göre kişilerarası anlaşmazlığı doğal ve kaçınılmaz hale getiren, bireylerin kişilik özellikleri, hedefleri, istekleri, ihtiyaçları, zevkleri vb. yönünden diğerlerinden farklılaşmasıdır. Başka bir anlatımla, etkileşim içinde olan bireylerin değerlerinde, isteklerinde, inanışlarında, çıkarlarında farklılık olduğu sürece anlaşmazlıklar devamlılık arz edecektir (Karip, 1999). Bu tespitten hareketle, önemli olan anlaşmazlıkların kişilerarası ilişkilerde nasıl algılandığı ve nasıl yönetildiğidir.

Yaşamın tüm alanlarında etkisini gösteren anlaşmazlıkların sıklıkla meydana geldiği bir diğer yaşam alanı okullardır. Okul içinde yaşanan anlaşmazlıklar ise, iki ya da daha fazla öğrenci arasında kendi amaçlarını gerçekleştirmek için harekete geçtikleri sözlü ve fiziksel mücadele olarak ele alınmaktadır (Longaretti ve Wilson, 2000). Bu anlaşmazlıklar bazen ders içi süreçlerde, bazen tenefüste, koridorda, bahçede, kantin sırasında, bazen de oyun oynarken gerçekleşebilmektedir (Johnson ve Johnson 1995). Johnson ve Johnson öğrenciler arasındaki anlaşmazlıkların türlerini ortaya koydukları çalışmalarında fiziksel şiddet; sözel şiddet (küfür, aşağılama, dedikodu); oyun anlaşmazlıkları; sıra alma anlaşmazlıkları; kaynaklara ulaşma, sahip olma ve kontrol etme anlaşmazlıkları; seçim, değer ve inanç anlaşmazlıkları ve akademik anlaşmazlıklar olmak üzere toplam yedi tür anlaşmazlık tespit etmişlerdir.

Anlaşmazlık durumlarında ise öğrenciler yok saymak, kabullenmek, uzaklaşmak gibi pasif, bağırma, tehdit etmek, vurmak gibi saldırgan, konuşmak, uzlaşmak, müzakere etmek gibi barışçıl tepkiler verebilmektedir. Ancak alanyazın incelediğinde, öğrencilerin, bir tarafın kaybetmesine neden olan pasif ve saldırgan tepkileri anlaşmazlık çözme yöntemi olarak daha sık kullandıkları görülmektedir (Longaretti ve Wilson, 2000; İllez, 2006; Şahin ve Türnüklü, 2002). Örneğin, Longaretti ve Wilson (2000) öğrencilerin yaşadıkları anlaşmazlıkların çözümünde, fiziksel zorlama, tartışma, bağırma, dışlama, aşırı kabullenme, şikayet, küsme gibi stratejileri kullandıklarını tespit etmişlerdir.

Saldırgan tepkilerin okullardaki şiddet olgusunu derinleştirdiği ve böylece güvenli okul anlayışının sarsıldığı bilinen bir gerçektir. Korkut, (2004) saldırgan tepkilerin sıklıkla kullanılmasının en önemli nedeni olarak, öğrencilerin sosyal problem çözme-müzakere etme becerilerinden yoksun olmalarını göstermektedir. Duyuşsal ve bilişsel yönleri olan bu becerilerin, özel bir eğitim verilmeden kendiliğinden

gelişmesini beklemek çok mümkün görünmemektedir (Stevahn, Johnson, Johnson ve Real, 1996). Öğrencilerin anlaşmazlıklarını müzakere ederek uzlaşa ile çözmeleri üzerine odaklanan yaklaşımlardan biri de akran-arabuluculuğu modelidir. Akran arabuluculuğu anlaşmazlığa düşen tarafların, taraf tutmayan bir üçüncü kişinin kolaylaştırıcılığında, ortak sorunlarını yüz yüze müzakere ettikleri, bir anlaşmazlık çözüm yoludur (Çetin, Türnüklü ve Turan, 2014).

Öğrenci merkezli alternatif bir yaklaşımla tasarlan ve uygulanan Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk (AÇAA) Eğitim Programı, öğrencilerin gerek okul içinde ve gerekse okul dışında yaşadıkları anlaşmazlıkları barışçıl yöntemlerle çözmelerini hedeflemektedir (Bickmore, 2002; Daunick, Smith, Robinson, Miller, ve Landry,, 2000; Johnson ve Johnson, 2004). AÇAA Eğitim Programı uygulamalarının öğrencilerin problem çözme becerilerine, bu becerilerin gerçek durumlara uygulanmasına, anlaşmazlıkların çözümünde yapıcı ve yaratıcı stratejilerin kullanılmasına (Lederach, 2003), öz düzenleme (Maxwell,1989), saldırganlığın azaltılmasına (Jones, 2004; Şevkin, 2008), okula devamın artmasına (Johnson ve diğ.1996), disiplin olaylarının azaltılmasına, benlik saygısına, okul atmosferine, iletişim becerilerine (Thomas, 2007), akademik başarıya (Johnson ve diğ.1996, Yıldız, 2012) olumlu katkı sağladığı bilinmektedir.

Dünyada ve Türkiye’de AÇAA eğitimi ile ilgili çalışmalar incelendiğinde araştırmaların çoğunlukla anlaşmazlıkların nedenleri/türleri (Johnson ve Johnson, 1996; İleez, 2006; Türnüklü ve Şahin, 2002), anlaşmazlıkların çözümünde kullanılan stratejiler (Longaretti ve Wilson, 2000; İleez, 2006; Şahin ve Türnüklü, 2002) AÇAA Eğitim Programının farklı değişkenler üzerindeki etkileri (Bell, Coleman, Anderson, Whelan, Wilder, 2000; Bickmore, 2002; Bogner, Salvador ve Monley, 2008; Çoban, 2002; Gülkökan,2011; Johnson ve diğ.1997; Johnson ve Johnson, 2002; Koruklu, 1998; Kuş, 2007; Şevkin, 2008; Zengin, 2008;) konularında yoğunlaştığı görülmektedir.

Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk programlarının değerlendirilmesi söz konusu olduğunda ise öğrenciler arasında yaşanan anlaşmazlıkların türü, kaç arabuluculuk yapıldığı, çatışan tarafların ne tür anlaşmalara vardıkları, öğrenci ve öğretmenlerin çatışmalara ilişkin görüşleri, AÇAA eğitimi sonucunda öğrencilerin özsaygı, kendilik algısı vb. kişisel faktörlerde değişim gibi göstergelerin ölçülmesinin temel alındığı görülmektedir (Burrell, Grime ve Allen, 2014). Yurtdışı alan yazın incelediğinde AÇAA program değerlendirme çalışmalarının meta-analiz çalışmalarla yapıldığı görülmektedir. Bunlardan biri de Burrell, Grime ve Allen’e (2014) aittir. Araştırmacılar, meta-analiz kapsamında inceledikleri 6503 arabuluculuktan 4882’sinin anlaşmayla sonuçlandığı bu noktada başarının %94 olduğunu ki bu oranın yüksek bir başarı olarak kabul edildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca araştırmacılar, okul temelli olarak uygulanan AÇAA eğitim programının okul atmosferini olumlu etkilediğini, disiplin vaka sayılarının programın uygulanmasından sonra düştüğünü, öğrencilerin arabulucu olduktan sonra ders başarılarının ve özsaygı düzeylerinin arttığını tespit etmişlerdir.

Okul temelli eğitim programların boylamsal olarak izlenmesinin etkililik çalışmalarını daha anlamlı kılacağı düşünülebilir. Bu bağlamda bakıldığında

özellikle Türkiye’de Türnüklü, Kaçmaz, Sünbül ve Ergül, 2010 ve Yıldız, Çetin, Türnüklü, Tercan, Çetin ve Kaçmaz (2015) dışında AÇAA türündeki okul temelli eğitim programlarının etkililiğini yıllara bağlı olarak araştıran çalışmalara rastlanılmamaktadır. Bu iki çalışmanın da lise düzeyinde gerçekleştirildiği düşünüldüğünde Türkiye’de ortaokul düzeyinde AÇAA Eğitim Programı uygulamalarına ve yıllara bağlı takibine ilişkin herhangi bir program değerlendirme çalışması tespit edilmemiştir.

Bu araştırmayla AÇAA Eğitim Programının ortaokul düzeyinde erken yaşlardan itibaren nasıl çalıştığı, akran arabuluculuk masalarına ne tür anlaşmazlıklar geldiği, müzakere süreçleri sonunda ne tür anlaşmalara varıldığı, müzakere toplantılarının olumlu sonuçlanma oranlarının nasıl şekillendiği gibi konulara ilişkin verilere ulaşılmıştır. Araştırmanın sonuçlarının okul temelli önleyici bir program olan akran-arabuluculuk yaklaşıma yönelik bir etkililik çalışması olması ve programın Türk kültüründe uygulanmasına ilişkin fikir vermesi bakımından alanda çalışan uygulayıcılara ve araştırmacılara katkı sağlayacağı umulmaktadır. Dolaylı olarak da toplumsal uyuma, uzlaşma kültürünün gelişimine ve yaygınlaşmasına katkı sağlanacağı umut edilmektedir.

Araştırmanın amacı, İzmir’de bir ortaokulda üç yıl süreyle uygulanmakta olan Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk Eğitim Programının etkililiğini araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda, aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

Araştırmanın Soruları:

- 1) Akran arabuluculuk görüşmelerine ne tür anlaşmazlıklar yansımaktadır, bu anlaşmazlık türleri cinsiyetlere göre nasıl farklılaşmaktadır?
- 2) Akran arabuluculuk görüşmelerinde ne tür anlaşmalarla sonuçlarına ulaşılmıştır bu anlaşma türleri cinsiyetlere göre nasıl farklılaşmaktadır?
- 3) Akran arabuluculuk görüşmelerinde ulaşılan başarı oranını nedir?
- 4) Akran arabuluculuk görüşmelerine katılan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları nedir?
- 5) Akran arabuluculuk görüşmelerini yürüten arabulucu öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları nedir?
- 6) Akran arabuluculuk görüşmelerine gelen anlaşmazlık yaşan tarafların sayıları nedir?

YÖNTEM

Çalışmada nitel araştırma desenleri içinde yer alan durum çalışması (örnek olay) kullanılmıştır. Durum çalışması (örnek olay) güncel bir olgunun gerçek yaşam şartlarında, olgunun bağlamla iç içe girdiği, önemli sayıda veri kaynağına erişildiği durumlarda başvurulan kapsamlı bir araştırma stratejisidir (Yin, 2003).

Çalışma Grubu:

Çalışma İzmir’de 550 öğrenci mevcudu olan bir ortaokulda gerçekleştirilmiştir. Okul, düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip ailelerin çocuklarından oluşmaktadır. Okul, göç alan bir bölgede yer almakta genellikle sadece baba ya da annenin haneye gelir sağladığı, çoğunlukla ilkokul mezunu ebeveynlerden oluşmaktadır. Çalışmaya ilk

olarak okulda eğitim gören 5. sınıf öğrencileri arasından arkadaşlarının isteği ile seçilmiş 42 öğrenciyle başlanmış ilk tur eğitimlerin tamamlanmasından sonra 6. Sınıf öğrencileri arasından seçilen 40 öğrenciyle devam edilmiştir. Çalışmanın ikinci ve üçüncü yıllarında eğitimlere okula yeni başlayan 5. sınıflardan arkadaşlarının tercihleriyle seçilen arabulucu öğrencilerle devam edilmiştir. Bu sınıflardan 4 kız 4 erkek olmak üzere 8 öğrenci sosyometri ile arkadaşları tarafından seçilmiştir. Çalışmanın ilk yılında 82 ikinci yılında 54, üçüncü yılında 58 olmak üzere toplam 20 şubeden 194 arabulucu öğrenci 30 saatlik Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk Eğitimi almıştır. Çalışma sürecinde okuldaki tüm öğrencilerle, okulda çalışan öğretmen ve yöneticilerle düzenli toplantılar yapılmış okulun tamamının sürece katılımı sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca velilerle bilgilendirme toplantıları düzenlenerek sürece katılmaları ve desteklemelerinin önü açılmaya gayret gösterilmiştir.

Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk (AÇAA) Eğitim Programı

AÇAA Eğitim Programı Türnüklü ve diğ. (2009) tarafından 2006 yılında “Okul Temelli Çatışma Çözümü ve Akran Arabuluculuk Projesi” kapsamında geliştirilmiştir. Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk Eğitim Programı 2012 yılının sonundan bu yana İzmir’de bir ortaokulda uygulanmaktadır. Ortaokul öğrencilerine yönelik olarak hazırlanan bu eğitim programı AÇAA Eğitim Programı kişiler arası anlaşmazlıkların doğasının anlaşılması, iletişim becerileri, öfke yönetim becerileri ve arabuluculuk becerileri olmak üzere toplam dört bölümden ve 18 etkinlikten oluşmaktadır. AÇAA Eğitim Programının yapısı Çizelge 1’de özetlenmiştir.

Akran arabuluculuğun temel amacı, sorun yaşayan taraflara, kendi sorunlarını müzakere ettirerek çözdürtmek, anlaşmazlık yaşayan taraflarının özyönetim ve özdüzenleme, gibi kişisel özelliklerini geliştirmek, kendi davranışları üzerinde irade ve karar sahibi olmalarını sağlamak ve karşılıklı empati becerilerini geliştirmektir. Bu açıdan bakıldığında akran arabuluculuk yaklaşımı yetişkin müdahalesi ve disiplin odaklı, cezalandırıcı anlayışının yerine öğrencileri güçlendiren, bozulan ve incinen ilişkileri onaran bir modeldir. Arabuluculuk sürecinde 1.Saldırganlığın sonlandırılması, 2.Anlaşmazlığın taraflarının arabuluculuk desteği almaya karar vermesi, 3.Müzakere basamaklarının kolaylaştırılması, 4.Anlaşmanın resmileştirilmesi olmak üzere dört “müzakere” işlem basamağı yer almaktadır (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz ve Balcı, 2009:14).

Arabulucuların seçimi:

Bu çalışmada arabulucuların seçiminde öğretmenlere ya da yöneticilere sormak yerine sınıftaki akranlar/ sınıf arkadaşlarına sorulması tercih edilmiş ve sosyometri yöntemi kullanılmıştır. Öğrencilere; *Herhangi bir sınıf arkadaşınızla, aranızda yaşadığınız bir anlaşmazlığı, kavgayı ya da çekişmeyi yapıcı ve barışçıl olarak yönetmek için yardım almak istediğin ve güvendiğin üç sınıf arkadaşın kimdir?* sorusu yöneltilmiştir.

Her şubeden ismi en çok tekrar eden ilk 4 kız 4 erkek öğrenci arabulucu olarak seçilmiştir. Arabulucu olmayı kabul etmeyen öğrencilerin yerine ismi en çok tekrar eden diğer öğrencilerden seçimler yapılmıştır.

Her yıl ekim, kasım ve aralık aylarında arabulucu olarak seçilen öğrencilere 30 saatlik AÇAA eğitim programı okul rehber öğretmeni tarafından verilmiştir. Eğitimlerin ardından arabulucu öğrenciler arabuluculuk yeminlerini ederek ve arabuluculuk rozetlerini takarak dönüşümlü bir şekilde sınıflarında ve okullarında akranları arasında meydana gelen anlaşmazlıkların müzakere masasında adaletli bir şekilde çözümlenmesinde kolaylaştırıcı rol üstlenmişlerdir. Bu arabuluculuk toplantıları okulda daha önceden belirlenen “arabuluculuk odalarında” gerçekleştirilir. Müzakere ve arabuluculuk sürecinin sonunda arabulucu öğrenci ulaşılan sonucu arabuluculuk formuna kaydeder ve taraflara imzalatır. Taraflar arasındaki uzlaşma süreci arabulucular tarafından takip edilir.

Çizelge 1. Anlaşmazlık Çözümü Eğitim Programının İçeriği ve Hedefleri

Etkinlik No	Etkinlik Adları	Süre	Hedefler
	I. Bölüm: Kişiler arası Anlaşmazlıkların Doğasının Anlaşılması	Toplam 8 Saat	1) Anlaşmazlıkların doğasına ilişkin temel kavramlar bilgisi.
1-2	Anlaşmazlık Çözüm Programının Tanıtımı “Anlaşmazlıktan Anladıklarım”	2	2) Anlaşmazlıkların doğasını kavrayabilme.
2-3	Anlaşmazlık Türleri ve Yararları	2	3) Anlaşmazlıkların hayatın doğal bir parçası olduğunun farkında oluş.
4-5	Kişiler Arası Anlaşmazlıkların Nedenleri ve Çözüm Yolları	3	
7	Kişiyi Sorundan Ayırma	1	
	II. Bölüm: İletişim Becerileri	Toplam 4 Saat	1) Etkili dinlemede ve konuşmada dikkat edilecek kurallar bilgisi.
8	Sürecinde Farklı Algılamaların Yeri	1	2) Etkili dinleme ve konuşma kurallarına örnek verebilme.
9	Anlaşmazlık Çözüm Sürecinde Etkili Dinleme	1	3) Nasıl bir dinleyici ve konuşmacı olduğunun farkında oluş.
10	Anlaşmazlık Çözüm Sürecinde Empati ve Etkin Dinleme	2	4) Etkili dinlemenin ve konuşmanın önemini farkında oluş.
	III. Bölüm: Öfke Yönetim Becerileri	Toplam 6 Saat	1)Öfke yönetim becerilerini kavrayabilme
11	Ne Zaman Öfkelenirim?	1	2)Öfke yönetim becerilerini uygulamanın önemini farkında oluş
12	Bu Cümleyi Kurma, Öfkeyi Uyandırma	1	
13	Arkadaşımın Öfkesini Anlıyorum	1	
14	Öfke Duyduğumuzda Verdiğimiz Tepkiler	2	
15	Öfkemizi Yönetelim	1	
	IV. Akran Arabuluculuk Becerileri	Toplam 12 Saat	1) Müzakere basamakları bilgisi.
16	Akran Arabuluculuk Becerileri	6	2) Uygun çözüme karar verebilme.
17	Akran Arabuluculuk Uygulamaları	6	3) Aynı soruna farklı çözümler getirilebilme.
			4) Müzakere basamaklarını uygulayabilme.
			5) Adaletli çözüm yolları üretebilme.

Veri Toplama Aracı:

Akran Arabuluculuk Formu: Akran Arabuluculuk Formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde arabulucunun akran arabuluculuk ve müzakere sürecinin kolaylaştırılmasını sağlamak amacıyla taraflara yönelttiği yönlendirme soruları, formun ikinci bölümünde ise akran arabuluculuk süreci sonrasında tarafların ulaştığı anlaşmanın kayıt altına alınmasını sağlayan bilgilere yer verilmiştir. Akran arabuluculuk formu Ek-1 olarak verilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi:

Arabuluculuk toplantıları sonunda ulaşılan anlaşma arabulucu tarafından tutulan ve taraflara imzalatılan Akran Arabuluculuk Formu arabuluculuk odasında arabuluculuk klasöründe saklanmıştır. Okul rehber öğretmeni tarafından tutulan bu formlar düzenli olarak takip edilmiştir. Üç yıllık uygulama süreci sonrasında bu formlar toplanarak doküman analizine tabi tutulmuştur. Doküman incelemesi yapılan bu çalışmada; dokümanlara ulaşma, orijinalliğin kontrol edilmesi, dokümanların anlaşılması, verinin analiz edilmesi ve verinin kullanılmasını içeren toplam beş aşama takip edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Verilerin betimlenmesi amacıyla frekans tablolarından faydalanılmıştır. Ayrıca araştırmanın birinci "Ortaokul düzeyinde yapılan akran arabuluculuk görüşmelerine ne tür anlaşmazlıklar yansımaktadır?" ve ikinci "Akran arabuluculuk görüşmelerinde ne tür sonuçlara ulaşılmıştır?" araştırma sorusu için anlaşmazlık türleri ve ulaşılan anlaşma türlerini belirlemek amacıyla içerik analizi yapılmış Johnson ve diğerleri (1996) modeli temele alınmıştır.

Araştırmacının Rolü: Nitel araştırmalarda, araştırmacı sahada zaman geçiren, sahayı iyi tanıyan, sahadaki bireylerle iletişim halinde olan yorumlarıyla araştırmanın sonucuna etki edebilecek biridir. Bu sebeple araştırmacı yapılan çalışmadaki rolünü açıklamalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmacı, anlaşmazlık çözümü ve akran arabuluculuk eğitimi, eğitim programları, öğrenme-öğretme süreçleri, program değerlendirme, yetişkin eğitimi, öğretmen eğitimi konularında çalışmaktadır. Bu çalışmada araştırmacı, bir süre okul rehber öğretmeni, bir süre uygulamalara ve okul rehber öğretmenine dışarıdan destek veren bir araştırmacı pozisyonunda yer almıştır.

Geçerlilik ve Güvenirlilik

Çalışmada iç geçerliğinin sağlanmasında uzun süreli etkileşim yöntemine başvurulmuştur. Üç yıllık çalışma süresince gerek arabulucu öğrencilerle gerek okul rehber öğretmeni ve okul çalışanlarıyla ve gerekse velilerle düzenli görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde çalışmaların sağlıklı iletilmesi konusunda hassasiyetler göz edilmiştir. Dönem dönem öğrencilerin doldurdukları arabuluculuk formları okul rehber öğretmeniyle birlikte incelenmiş birlikte değerlendirilmiştir. Arabuluculuk odasının sağlıklı kullanılmasına ilişkin önlemler sürekli olarak gözden geçirilmiştir. İkinci olarak, katılımcı teyidi sağlamak amacıyla dokümanlara ilişkin yapılan içerik analizleri yapıldıktan sonra rastgele seçilen 10 arabulucu öğrenciyle kendi doldurdukları arabuluculuk formları ile içerik analiz sonuçlarını karşılaştırmaları istenmiş ve teyitleri alınmıştır. Üçüncü olarak, yapılan içerik analizlerinin teyiti için iki psikolojik danışmandan ve alanda çalışan bir

akademisyenden uzman desteği alınmıştır. Dördüncü olarak, çalışmanın dış geçerliliğin sağlanabilmesi amacıyla betimlemelere ayrıntılı frekans tablolarına yer verilmiş böylelikle sonuçların benzer ortamlara aktarılması hedeflenmiştir. Beşinci olarak güvenilirliğin sağlanması amacıyla araştırmacının rolü, çalışmanın yapısı ve süreci, çalışılan okulun genel yapısı ve katılımcılara ilişkin bilgiler ayrıntılı olarak verilmeye çalışılmıştır (Yıldırım ve Şimşek 2008).

BULGULAR

Birinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular:

Araştırmanın ilk araştırma sorusu “Akran arabuluculuk görüşmelerine ne tür anlaşmazlıklar yansımaktadır bu anlaşmazlık türleri cinsiyetlere göre nasıl farklılaşmaktadır?” şeklinde ifade edilmiştir. Yapılan içerik analizi sonucunda toplam 154 anlaşmazlık ve 171 anlaşmazlık türü tespit edilmiştir. Bu anlaşmazlıkların ilişki ve iletişim anlaşmazlıkları (%31), sözel şiddet (%28), fiziksel şiddet (%23), çıkar anlaşmazlıkları (%13), sözel olmayan şiddet (%4) türlerinde gerçekleştiği tespit edilmiştir. Anlaşmazlıkların türleri ve alt başlıklarına ilişkin ayrıntılı döküm Çizelge 2’de sunulmuştur.

Çizelge 2. Akran Arabuluculuk Görüşmelerine Gelen Anlaşmazlık Türleri

Anlaşmazlığın Türleri	Erkek-Erkek		Erkek-Kız		Kız-Kız		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%
<i>Fiziksel Şiddet</i>								
Kavga (birbirine vurma, itme)	21	26	2	7	1	1	24	14
Oyun Kavgaları (çelme atma, omuz atma, ağır şakalaşma)	12	15	2	7	2	3	16	9
<i>Sözel Şiddet</i>								
Lakap takma	9	11	2	7	1	1	12	7
Hakaret etme	5	6	1		2	3	8	4
Alay etme	5	6	2	7	2	3	9	5
Laf atışması	4	5	6		3	4	13	7
Küfürleşme	5	6	2	7			7	4
Sosyal Ağlarda Küfürleşme					3	4	3	1
<i>Sözel Olmayan Şiddet</i>								
El-kol hareketi	3	3	2	7			5	3
Kötü bakma	2	2					2	1
<i>Çıkar Anlaşmazlıkları</i>								
Özel eşyalara zarar verme	3	3			2	3	5	3
Özel eşyayı izinsiz kullanma			2	7	1	1	5	3
Sınıfta yer kavgası	1	1			1	1	3	2
Kantinde sıra kavgası					1	1	2	1
Ders içi süreçlerde tartışmalar (dinlemeyi engelleme, proje vb görevlerin paylaşılmasında yaşanan sorunlar)	1	1	1		7	7	7	4
<i>İlişki ve İletişim Anlaşmazlıkları</i>								
Yanlış anlaşılma	3	3	2	7	11	16	16	9
Dedikodu	1	1	2	7	7	10	10	6
Kıskançlık					8	12	8	5
Yalan			1		4	6	4	2
Sır tutmama	1	1			4	6	5	3
Dışlama					2	3	2	1
Küsme					6	9	6	4
Artislik yapma	2	2					2	1
Toplam	78	100	27	100	66	100	171	100

Çizelge 2 incelendiğinde, öne çıkan anlaşmazlık konuları, kavga, oyun kavgaları, yanlış anlaşılma, lakap takma, laf atışması, dedikodu, alay etme, kıskançlık, hakaret etme, küfürleşme, ders içi süreçlerde tartışmalar, küsme, el-kol hareketi, özel eşyaya zarar verme, özel eşyayı izinsiz kullanma, sır tutmama, sınıfta yer kavgası, yalan, kantinde sıra kavgası, sosyal ağlarda küfürleşme, kötü bakma, dışlama ve artislik yapma olarak tespit edilmiştir. Anlaşmazlık türleri cinsiyetler açısından incelendiğinde fiziksel şiddetin ağırlıklı olarak erkek-erkek anlaşmazlıklarında, İlişki ve iletişim anlaşmazlıklarının çoğunlukla kız-kız anlaşmazlıklarında yoğunlaştığı anlaşılmaktadır.

İkinci ve Üçüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular:

Çalışmanın ikinci araştırma sorusu “Akran arabuluculuk görüşmelerinde ne tür anlaşmalarla sonuçlarına ulaşılmıştır bu anlaşma türleri cinsiyetlere göre nasıl farklılaşmaktadır?” şeklinde düzenlenmiş yapılan içerik analizi sonucunda ulaşılan bulgular Çizelge 3’de verilmiştir.

Çizelge 3. Akran Arabuluculuk Görüşmelerinde Ulaşılan Anlaşma Türleri

Anlaşmanın Türleri	Erkek-Erkek		Erkek-Kız		Kız-Kız		Toplam	
	F	%	F	%	F	%	F	%
Özür dileme	11	16	8	30	9	16	28	18
Sorun yaratan davranışı tekrar yapmamaya söz verme	22	31	7	27	13	22	42	27
Müzakere ederek anlaşmak	31	44	6	23	29	51	66	43
Kaçınma-konuşmamaya karar verme	1	1	2	8	1	2	4	3
Koşullu barışma	1	1	2	8	1	2	4	3
Çözüme ulaşılmaması	5	7	1	4	4	7	10	6
Toplam	71	100	26	100	57	100	154	100

Çizelge 3’e göre 154 arabuluculuk toplantısının %43’ü “müzakere ederek anlaşmayla”, %27’si “sorun yaratan davranışı tekrar yapmamaya söz vermeye”, %18’i “özür dilemeyle”, %3’ü “kaçınma-konuşmamaya karar vermeye”, %3’ü “koşullu barışmayla” sonuçlanmıştır. Anlaşma türleri cinsiyetler açısından değerlendirildiğinde kız-kız anlaşmazlıklarının “müzakere ederek anlaşmayla”, kız-kız anlaşmazlıklarıyla karşılaştırıldığında erkek-erkek anlaşmazlıklarının “sorun yaratan davranışı tekrar yapmamaya söz vermeye”, kız-erkek-anlaşmazlıklarının ise çoğunlukla “özür dilemeyle” sonuçlandığı söylenebilir.

Çalışmanın üçüncü araştırma sorusu ise “akran arabuluculuk görüşmelerinde ulaşılan başarı oranını nedir?” şeklinde düzenlenmiş Çizelge 3’e göre 154 anlaşmazlıktan 10 tanesinde çözüme ulaşamamıştır. Arabuluculuk toplantılarının başarı oranı %96.6 olarak tespit edilmiştir.

Dördüncü Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular:

Çalışmanın dördüncü araştırma sorusu “Akran arabuluculuk görüşmelerine katılan tarafların cinsiyete göre dağılımları nedir?” şeklinde ifade edilmiştir. Sonuçlar Çizelge 4’de verilmiştir.

Çizelge 4. Anlaşmazlık Yaşayan Taraflarının Cinsiyetleri

Taraflarının Cinsiyetleri	F	%
Erkek-Erkek	71	46
Kız-Kız	57	37
Erkek-Kız	26	17
Toplam	154	100

Çizelge 4 incelendiğinde arabuluculuk masasına gelen anlaşmazlıkların %46'sının erkek-erkek anlaşmazlığı, %37'sinin kız-kız anlaşmazlığı, %17'sinin ise erkek-kız anlaşmazlığı olduğu tespit edilmiştir.

Beşinci Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular:

Çalışmanın beşinci araştırma sorusu "Akran arabuluculuk görüşmelerini yürüten arabulucu öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları nedir?" şeklinde ifade edilmiştir. Sonuçlar Çizelge 5'de verilmiştir

Çizelge 5. Arabulucuların Cinsiyetleri

Arabulucuların Cinsiyetleri	F	%
Kız	93	60
Erkek	61	40
Toplam	154	100

Çizelge 5 incelendiğinde toplam 154 arabuluculuk toplantısında %60 oranında (93) kız öğrenciler, %40 oranında (61) erkek öğrenciler arabuluculuk rolünü üstlenmiştir. Önemli oranda kızların daha fazla arabuluculuk yaptığı anlaşılmaktadır.

Altıncı Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular:

Çalışmanın altıncı araştırma sorusu "Akran arabuluculuk görüşmelerine gelen anlaşmazlık yaşayan tarafların sayıları nedir?" şeklinde oluşturulmuştur. Ulaşılan sonuçlar Çizelge 6'da verilmiştir.

Çizelge 6. Akran Arabuluculuk Görüşmelerine Gelen Anlaşmazlık Yaşayan Tarafların Sayıları

Taraf Sayısı	F	%
2 öğrenci	132	86
3 Öğrenci	19	12
4 Öğrenci	2	1
5 Öğrenci	1	0.6
Toplam	154	100

Çizelge 6'ya göre akran arabuluculuk görüşmelerine gelen anlaşmazlık yaşayan tarafların sayıları % 86 oranında 2 öğrenci, %12 oranında 3 öğrenci, %1 oranında 4 öğrenci % 0.6 oranında 5 öğrenci arasında değişmektedir. Bu durumda, anlaşmazlıkların ağırlıklı olarak 2 öğrenci arasında yaşandığı söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma düşük sosyo-ekonomik statüye sahip bir ortaokula devam eden öğrencilerle yaklaşık üç yıl boyunca sürdürülmüştür. Bu üç yıl boyunca, toplam 154 arabuluculuk toplantısı gerçekleştirilmiştir. Arabuluculuk toplantıları, arabuluculuk formlarıyla kayıt altına alınmış ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Yapılan içerik

analizi sonucunda; anlaşmazlıkların ilişki ve iletişim anlaşmazlıkları (%31), sözel şiddet (%28), fiziksel şiddet (%23), çıkar anlaşmazlıkları (%13), sözel olmayan şiddet (%4) türlerinde gerçekleştiği anlaşılmıştır. En sık tekrarlanan anlaşmazlık konularının ise kavga, oyun kavgaları, yanlış anlaşılma, lakap takma, laf atışması, dedikodu, alay etme, kıskançlık, hakaret etme, küfürleşme, ders içi süreçlerde tartışmalar, küsme, el-kol hareketi, özel eşyaya zarar verme, özel eşyayı izinsiz kullanma, sır tutmama, sınıfta yer kavgası, yalan, kantinde sıra kavgası, sosyal ağlarda küfürleşme, kötü bakma, dışlama ve artislik yapma üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür.

Arabuluculuk masasına getirilen 154 anlaşmazlığın 144'ü, anlaşmazlık uzlaşısı ile sonuçlanmış anlaşmazlıkların 10'unda anlaşma sağlanamamıştır. Bu bağlamda, arabuluculuk toplantılarında başarı oranı %96'dır. Çalışmanın bu bulgusu, alanyazınla benzerlik göstermektedir. Örneğin Johnson ve diğerleri %98 Bell, Coleman, Anderson ve Whelan (2000) düşük sosyo-ekonomik yapılı bir ortaokulda %94'lük Türnüklü ve arkadaşları (2010) düşük sosyo-ekonomik yapılı bir lisede %94'lük bir başarı sağlandığını ortaya koymuşlardır. Son olarak Burrell ve arkadaşlarının (2003) 23 akran arabuluculuk çalışmasının etkililiğini inceledikleri meta analiz çalışmada arabuluculuk çalışmalarının %93'lük bir başarıya sahip olduğunu tespit etmişlerdir.

Anlaşma türleri incelendiğinde, anlaşmazlıkların %43'ü "müzakere ederek anlaşmayla", %27'si "sorun yaratan davranışı tekrar yapmamaya söz vermeyle", %18'i "özür dilemeyle", %3'ü "kaçınma-konuşmamaya karar vermeyle", %3'ü "koşullu barışmayla" sonuçlanmıştır. Cinsiyet açısından incelendiğinde, kız-kız anlaşmazlıklarının "müzakere ederek anlaşmayla", kız-kız anlaşmazlıklarıyla karşılaştırıldığında erkek-erkek anlaşmazlıklarının "sorun yaratan davranışı tekrar yapmamaya söz vermeyle", kız-erkek-anlaşmazlıklarının ise çoğunlukla "özür dilemeyle" sonuçlandığı anlaşılmaktadır.

Akran arabuluculuk görüşmelerine katılan tarafların cinsiyete göre dağılımları incelendiğinde, önemli bir bölümünün erkek-erkek anlaşmazlıkları (%46) olduğu; akran arabuluculuk görüşmelerini yürüten arabulucu öğrencilerin önemli bir bölümünün kız arabulucu (%60) öğrenciler olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, akran arabuluculuk toplantılarına gelen anlaşmazlıkların %86'sını iki öğrenci arasında gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Gerek duyuşsal gerekse bilişsel hedefleri içeren sosyal beceri eğitim programlarının sonuçlarının ortaya çıkarılması, uzun soluklu saha çalışmalarını gerektirmektedir. Nitekim, alanyazın incelendiğinde bu tarz eğitim programlarının etkililiğini değerlendirmek için uzun vadeli çalışmaların yapıldığı görülmektedir (Schellenberg, Parks-Savage ve Rehfuß, 2007; Smith, Daunic, Miller ve Robinson, 2002) Bu çalışmayla AÇAA eğitim programının yıllara dayalı sonuçları ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın uygulayıcılar ve karar vericiler açısından önemli sonuçları olduğuna inanılmaktadır. Öncelikle, bu tarz bir eğitim programının Türkiye bağlamında, kültürle uyumlu ve etkili bir model olduğu düşünülmektedir. İkinci olarak bu model, öğrencilere anlaşmazlık durumlarında, kavga etmek ya da geri çekilmek dışında bir üçüncü yol olan uzlaşma-müzakere seçeneğini sunmakta ve öğrencilerin bu seçeneği önemli oranda kullanmalarının önünü açmaktadır. Üçüncü

olarak model okul içinde anlaşmazlıklar, büyüyüp kontrolden çıkmadan önlenmekte ve anlaşmazlıkların yapıcı bir biçimde ele alınmasını sağlamaktadır. Böylece okuldaki yetişkin temelli disiplin yaklaşımlarından öğrenci odaklı özenetim ve özdüzenleme yaklaşımlarına göreli bir değişim sağlanabilmektedir. Dördüncü olarak öğretmenler sınıf içi süreçlerde eğitim-öğretime ayıracakları zamanın önemli bir bölümünü öğrencilerin anlaşmazlıklarına ayırmaktadırlar (Türnüklü ve Şahin 2002) arabuluculuk modeli ile bu zaman eğitim-öğretim etkinliklerine aktarımı söz konusu olabilmektedir. Son olarak bu modelle öğrencilerin AÇAA eğitim programı ile öğrendikleri müzakere ve uzlaşma becerilerini evlerine, mahallerine taşıyarak sarmal bir etkiyle toplumsal uzlaşma ve müzakere kültürüne katkı sağlandığı umulmaktadır.

Öneriler:

- 1) Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk eğitim programı Türkiye’de farklı coğrafyalarda, farklı sosyo-ekonomik yapılarda ve öğretimin farklı kademelerinde uygulanıp sonuçları değerlendirilebilir.
- 2) Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk eğitim programı içerisinde yer alan beceriler akademik derslere ait öğretim programlarıyla bütünleştirilip ders içi süreçlere katılabilir.
- 3) Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk uygulamalarına ilişkin araştırmalar farklı nitel ve nicel verilerle zenginleştirilebilir.
- 4) Bu tür önleyici programların etkililiğinin belirlenmesinde aileyi içine alan çalışmalar planlanabilir.
- 5) Türkiye’de yapılan Anlaşmazlık Çözümü ve Akran Arabuluculuk uygulamalarının sonuçları toplanarak meta analiz çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Bell, S. K., Coleman, J. K. Anderson, A, Whelan, J.P., & Wilder, C. (2000). The Effectiveness of Peer Mediation in a Low-SES Rural Elementary School. *Psychology in the Schools*, 37(6).
- Bickmore, K. (2002). Good training is not enough: research on peer mediation program implementation. *Social Alternatives*, 21(1), 33-38.
- Bogner, R.G., Salvadore, F. & Manley, E. (2008). The effects of peer mediation programs on middle school academic. *Performance Perspectives in Peer Programs*, 21(2),59-68.
- Burrell, N. A., Grimes, D., & Allen, M. R. (2014). Using meta-analysis to examine peer mediation: Outcomes and effectiveness in educational settings. Burrell, N. A., Allen, M. R., Gayle, B., & Preiss, R. (Eds.). *Managing Interpersonal Conflict: Advances through Meta-Analysis*, 167-180. Routledge.

- Çetin, C, Türnüklü, A., & Turan, N. (2014). Anlaşmazlıkların çözümünde akran arabuluculuk Modelinin dönüştürücü etkileri: arabulucu öğrenciler gözünden bir değerlendirme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(3), 383-411
- Cohen, R. (1995). *Students resolving conflict*. New Jersey: GoodYear Books.
- Çoban, R. (2002). Çatışma çözümü eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin çatışma çözümü stratejileri üzerine etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. ODTÜ, Ankara.
- Daunic, A. P., Smith, S. W., Robinson, T. R., Miller, M. D. & Landry, K. L. (2000). School-wide conflict resolution and peer mediation programs: Experiences in three middle schools. *Intervention in School and Clinic*, 36 (2), 94 - 100.
- DeJong, W., (1993). *Building the peace: The resolving conflict creatively program*. Washington, DC: National Institute of Justice.
- Deutsch, M. & Brickman, E. (1994). Conflict resolution pediatrics in review. *American Academy of Pediatrics*, 15:16-22.
- Gülkocan, Y. (2011). Akran arabuluculuk eğitiminin ilköğretim öğrenci anlaşmazlıkları üzerindeki etkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- İllez, M. (2006). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yaşadığı çatışmalar ve bu çatışmaların çözüm stratejilerinin sosyal yapılandırıcılık kuramına dayalı olarak incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Johnson, D.W., & Johnson, R.T. (2004). Implementing the 'Teaching Students to Be Peacemakers Program'. *Theory into Practice*, 43(1), 68-79.
- Johnson D.W. & Johnson R.T. (2002). Learning Together and Alone: Overview and Meta-analysis *Asia Pacific Journal of Education*, 22: 1, 95-105.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T., Dudley, B., Mitchell, J. & Fredrickson, J. (1997). The impact of conflict resolution training on middle school students. *Journal of Social Psychology*, 137(1), 11-21.
- Johnson, D.W., Johnson, R.T., Mitchell, J., Cotton, B., Harris, D., & Louison, S. (1996). Effectiveness of conflict managers in an inner-city elementary school. *Journal of Educational Research*, 89(5), 280-287.
- Johnson, D.W. & Johnson, R. T. (1995a). Reducing school violence through conflict resolution. association for supervision and curriculum development. Virginia: Alexandria.
- Jones, T.S. (2004). Conflict resolution education: The field, the findings, and the future *Conflict Resolution Quarterly*, 22, (1-2), 233-267.
- Karip, E. (1999). *Çatışma yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Korkut, F. (2004). *Okul temelli önleyici rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Anı
- Koruklu, N. (1998). Arabuluculuk eğitiminin ilköğretim düzeyindeki bir grup öğrencinin çatışma çözme davranışlarına etkisinin incelenmesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kuş, M. (2007). Çatışma çözümü eğitimi programının anadolu lisesi düzeyindeki bir grup öğrencinin çatışma çözme davranışlarına etkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Lederach, J.P. (2003). *The little book of conflict transformation*. Intercourse, PA: Goodbooks.

- Longaretti, L. & Wilson, J. (2000). "I've sorted it out, I told them what to do" the role of the teacher in student conflict. Paper presented at the Annual Meeting of the Australian Association for Research in Education, November. Sydney, Australia.
- Maxwell, J.P. (1989). Mediation in the schools: Self-regulation, self-esteem, and self-discipline. *Mediation Quarterly*, 7(2), 149-155.
- Schellenberg, R. C., Parks-Savage, A., & Rehfuss, M.(2007). Reducing Levels of Elementary School Violence with Peer Mediation. *Professional School Counseling*, 10(5), 475-481
- Smith, S. W., Daunic, A. P., Miller, M. D., & Robinson, T. R. (2002). Conflict Resolution and Peer Mediation in Middle Schools: Extending the Process and Outcome Knowledge Base. *The Journal of Social Psychology*, 142(5), 567-586.
- Stevahn, L., Johnson, D.W., Johnson, R. T. & Real, D. (1996). The Impact of a Cooperative or Individualistic Context on the Effectiveness of Conflict Resolution Training. *American Educational Research Journal*, 33 (3), 801-823
- Şevkin, B. (2008). Müzakere (problem çözme) ve arabuluculuk eğitim programının ilköğretim 4. - 5. sınıf öğrencilerinin çatışma çözüm stilleri ve saldırganlık eğilimleri üzerindeki etkilerinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
- Thomas, C.O. (2008). Benefits and Key Components of Peer Mediation Programs. Master of Science Degree In Education, University of Wisconsin -Stout.
- Türk Dil Kurumu (2016). "Anlaşmazlık" kelimesinin anlamı [Internet-03.01.2016 http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.569eb7dbdcd868.06354383
- Türnüklü, A., Kaçmaz, T., İkiz, E. & Balcı, F. (2009). *Liselerde öğrenci şiddetinin önlenmesi: Anlaşmazlık çözümü, müzakere ve akran-arabuluculuk eğitim programı*. Ankara: Maya Akademi.
- Türnüklü, A. (2006). *Onarıcı disiplin: Okullarda yaşanan kişiler arası çatışmaları yapıcı ve barışçıl olarak yönetmek için çağdaş bir yaklaşım*. Ankara: Ekinoks Yayınları
- Türnüklü, A., Şahin, İ.(2002). İlköğretim okullarında öğrenci çatışmaları ve öğretmenlerin bu çatışmalarla başa çıkma stratejileri. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 8 (30), 283-302.
- Yıldırım A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 6. Basım, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, G. D. (2012). Kubaşık Öğrenme Ve Anlaşmazlık Çözümü Eğitimi İle Bütünleştirilmiş Türkçe Ve Sosyal Bilgiler Programının Öğrencilerin Akademik Başarı, İletişim Ve Sosyal Problem Çözme Becerilerine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ege Üniversitesi, İzmir
- Zengin, F. (2008). Müzakere (problem çözme) ve arabuluculuk eğitim pogramının ilköğretim 4.-5. sınıf öğrencilerinin çatışma çözüm stilleri ve atılganlık becerileri üzerindeki etkilerinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Yin, R. K. (2003). *Case study research: Design and methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.

Zengin, F. (2008). Müzakere (problem çözme) ve arabuluculuk eğitim programının ilköğretim 4.-5. sınıf öğrencilerinin çatışma çözüm stilleri ve atılganlık becerileri üzerindeki etkilerinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

¹Yrd.Doç. Dr. Derya GÖĞEBAKAN YILDIZ
Celal Bayar Üniversitesi-Türkiye
Demirci Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
deryagogebakanyildiz@gmail.com

EK-1

AKRAN-ARABULUCULUK FORMU

“Merhaba,

Benim adım Aranızdaki sorunu çözenizde size arabuluculuk yapacağım. Arabuluculuk, iki ya da daha fazla kişinin aralarındaki anlaşmazlığı çözmek için üçüncü bir kişiden destek aldıkları bir sorun çözme yoludur. Arabulucunun rolü, tarafların her ikisini de dinlemek ve “müzakere” sürecini kolaylaştırmaktır. Arabuluculuk sürecinde sorunun çözümünü sizler bulacaksınız. Ben sadece iletişimi kolaylaştıracam.”

Şimdi arabuluculuk sürecinde uyacağımız kuralları belirleyelim. (Arabuluculuk sürecini kolaylaştırmak için, aşağıdaki kurallar taraflara tek tek yöneltilir ve onay alınır).

- Birbirinize ad takarak hitap etmeyeceksiniz.
- Konuşanın sözünü kesmeyeceksiniz, herkes sırasını bekleyecek.
- Birbirinize karşı aşağılayıcı, küçük düşürücü sözler kullanmayacaksınız.
- Olabildiğince dürüst ve samimi olacaksınız.
- Ulaşılan anlaşmanın gereklerini yerine getireceksiniz.
- Arabuluculuk sürecinde söylenen her şey gizli kalacaktır. Buna karşın anlaşacağınızı ve barışacağınızı arkadaşlarınızla paylaşabilirsiniz.

Arabuluculuk Sürecinin İşleyişi

- 1) Arabulucu, çatışan taraflardan yaşadıkları olayı nedenleriyle birlikte anlatmalarını ister.
 - a) **Ne oldu? Aranızda ne geçtiğini nedenleriyle anlatır mısınız?**
 - b) **Senin söylediklerinden anladığım şudur:..... Seni doğru anlamış mıyım?**
- 2) Arabulucu, taraflardan yaşanan olayda neler hissettiklerini nedenleriyle birlikte anlatmalarını ister.
 - c) **Bu olay sana hangi duyguları yaşattı? Bu duygularının nedenleri nelerdir?**
 - d) **Senin söylediklerinden anladığım şudur:..... Seni doğru anlamış mıyım?**
- 3) Arabulucu, anlaşmazlığın taraflarının birbirlerinin söylediklerinden anladıklarını belirtmelerine yardımcı olur.
 - e) **Arkadaşının söylemiş olduklarından, anladığını kendisine söyler misin?**
 - a) **Arkadaşın seni doğru anlamış mı?**
- 4) Arabulucu, çatışan taraflardan sorunla ilgili isteklerini nedenleriyle birlikte anlatmalarını ister.
 - f) **Aranızdaki sorunla ilgili olarak ne istiyorsun nedenleriyle birlikte söyler misin?**
 - g) **Senin söylediklerinden anladığım şudur:..... Seni doğru anlamış mıyım?**
- 5) Çözüm seçeneklerinin üretilmesi. Kazan-kazan ile sonuçlanması.
 - ❖ **Ortak sorununuzun yapıcı ve barışçıl bir şekilde ve kazan-kazan ile sonuçlanması için çözüm seçenekleriniz nelerdir? (En az 2 çözüm seçeneği üretmeye çalışın.)**
- 6) Arabulucu, tarafların yapıcı ve barışçıl bir anlaşmaya varmalarına yardımcı olur.
 - h) **Sizce ortak sorununuzun yapıcı ve barışçıl çözümü için en uygun seçenek hangisi?**
 - i) **b) Uygun bulduğunuz seçenek her ikinizin de isteğine ulaşmanızı sağlayacak mı?**
- 7) Arabuluculuk formu, arabulucu ve anlaşmazlığın tarafları tarafından imzalanarak **anlaşma** resmileştirilir.

EK-2

AKRAN-ARABULUCULUK FORMU

Arabulucu:..... Sınıfı:.....İmza:.....

Tarih: Saat: Arabuluculuk yeri:

Anlaşmazlık yaşayan öğrencilerin adları ve soyadları	Sınıfı

Anlaşmazlık konusu

Anlaşmaya ulaşıldı mı? Evet : Hayır:

Birinci kişi

İkinci kişi

.....aşağıdakileri yapmaya söz verdi:aşağıdakileri yapmaya söz verdi:
İmza:	İmza:
Takip sonucu:	